

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий Інститут мистецтв
Музей мистецтв Прикарпаття
Національний заповідник «Давній Галич»

НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції

**«Мистецтво Прикарпаття в соціокультурному просторі України
(на пошанування 90-ї річниці від дня народження Михайла Фіголя)»**

Івано-Франківськ
2017

Науковий збірник підготовлено на основі доповідей і повідомлень учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Мистецтво Прикарпаття у соціокультурному просторі України (на пошанування 90-ї річниці від дня народження Михайла Фіголя)» (м. Івано-Франківськ, 19-20 жовтня 2017 р.). Учасники конференції репрезентують сучасні наукові дослідження в галузі мистецтвознавства, культурології, педагогіки України, Словаччини, Молдови та Росії. У дослідженнях розкривається значення особистості Михайла Фіголя в контексті мистецько-культурного життя Прикарпаття; історія та актуальні проблеми розвитку пластичних мистецтв краю; значення музичного і театрального мистецтва Прикарпаття в соціокультурному просторі України та зарубіжжя; традиції та перспективи розвитку мистецької освіти західного регіону України.

The scientific collection is prepared on the basis of reports and addresses of the participants of the International scientific and practical conference "Art of the Precarpathian region in the sociocultural space of Ukraine" (in honor of the 90 th anniversary of Mykhaylo Figol's birth) (Ivano-Frankivsk, 19-20 October, 2017). Participants of the conference present modern scientific researches in the field of art studies, cultural studies, pedagogy of Ukraine, Slovakia, Moldova and Russia. Participants of the conference reveal the significance of the personality of Mykhaylo Figol in the context of the artistic and cultural life of Precarpathian; reveal history and actual problems of development of plastic arts of the region; the significance of the musical and the atrical art of Precarpathian in the sociocultural space of Ukraine and abroad; traditions and perspectives of the development of art is ticeducation in the western region of Ukraine.

Редколегія:

Цепенда І. Є. – д-р. політ. наук, проф.; *Загороднюк А.В.* – д-р фіз.-матем. наук, проф.; *Грищан А.В.* – канд. істор. наук, проф.; *Бойчук Б. В.* – канд. мистецтвознавства, проф.; *Дутчак В.Г.* – д-р мистецтвознавства, проф.; *Кузенко П.Я.* – канд. мистецтвознавства, доц.

ISBN

Вікторія Типчук,
кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри образотворчого і декоративно-прикладного
мистецтва та реставрації ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

МИСТЕЦТВО ЕНКАУСТИКИ ОЛЕГА ЗАСТАВНОГО

Стаття присвячена творчості О.Заставного (1944 р.н.), художника-монументаліста, живописця, кіноаматора, члена Національної спілки художників України, що працює в Івано-Франківську. У своїх роботах митець звертається до національних тем, лірико-філософська наповненість творів близька етичним постулатам школи М.Бойчука, монументальний характер творів та техніка виконання – енкаустика, адаптована до станкового живопису, надає творам особливого звучання.

Ключові слова: творчість, кінематографія, живопис, монументальне мистецтво, енкаустика.

Мистецька глядацька аудиторія нашого міста впродовж останнього десятиліття мала змогу ознайомитись із двома персональними виставками станкових полотен Олега Заставного - «Сорок років блукань пустелею» 2010 р. і «Сад моєї надії» 2015 р., які були приурочені сорокаліттю творчої діяльності та сімдесятиліттю від дня народження митця. Ретроспективна експозиція, що заповнила обласний виставковий зал Спілки художників і яка складалась із понад шістдесят творів художника, розкрила багаторічне надбання митця.

Олег Стахович – знаний у мистецьких колах художник-монументаліст, живописець, графік, член Національної спілки художників України з 1993 р., народився 15 червня 1944 року в селі Княгиничі [8, с.34]. Основу художнього бачення майбутнього митця заклало середовище в якому зростав - неповторна природа Рогатинщини, що залишила у душі юнака незнищений відбиток на все життя. Та особливо причетним до його мистецького майбутнього був дядько Іван Кузик, професійний музикант, художник-аматор, що став першим учителем допитливого хлопчини (йому присвячена робота «Мій вчитель», 1987).

Професійну початкову мистецьку освіту здобув у Народному університеті мистецтв у Москві в Петра Губарєва (1962-1963 р.). Наступним кроком у творчому зростанні стало Львівське училище прикладного мистецтва ім. І. Труша, де він навчався на відділенні художньо-монументального живопису (викладачі Т.С. Максисько, В.В. Перепада) і де студенти вже з третього курсу виконували роботи монументального характеру на об'єктах Львова. Закінчивши у 1970 р. училище, отримав кваліфікацію художника монументального малярства та живопису. Міське мистецьке середовище, його своєрідна атмосфера стимулювали процес формування бачення власної дороги в образотворенні Олега Заставного,

спонукали до творчих пошуків й, несподівано, захопили мистецтвом кінематографії.

Захоплення кінематографом, що було яскравою тенденцією того часу, вилились у перші спроби власних зйомок у любителівському кіноклубі міста Івано-Франківська, куди був направлений на роботу на художньо-виробничий комбінат (1970–2003). У 1972 р. вийшов перший короткометражний фільм митця «Мелодія весни». У 1973 р. кіноновела Олега Заставного «Квітка осені» була представлена на обласному конкурс-огляді аматорських фільмів, а вже у 1977 р. його робота за мотивами творчості Лесі Українки «Ранкова квітка» нескладна, але промовиста сюжетом, увійшла до перегляду учасників третього туру всесоюзного конкурсу любителівських фільмів [4, с.11; 2, с.8]. У республіканському критико-публіцистичному журналі «Новини кіноекрану» про твір «Ранкова квітка» було сказано, що це ліричний фільм, де дві дійові особи: дівчина і природа гармонійно злиті в одну і несуть «настрій сонячного ранку і пробудження перших почуттів» [5, с.13].

Диплом другого ступеня на республіканському конкурсі 1977 р. художнику присудили за фільм «До першого дзвоника», що в дещо гумористичному ракурсі розкриває останні дні перед урочистим відкриттям школи першого вересня. Фільм побудований на контрастах із наростанням напруги, що ритмічно розділена паузами, заповненими звучанням таймера. Гул трактора, монтажні роботи по кріпленню мозаїки на фасаді школи (цікаво, що мозаїчне панно виконував з групою художників сам автор стрічки), метушня робітників і, нарешті, встигли, урочисте відкриття!

У цьому ж році Олег Заставний став лауреатом Всесоюзного фестивалю самодіяльної художньої творчості в Івано-Франківській області (фільми «До першого дзвоника» та «Лісова пісня»), також дипломами були відзначені роботи автора «Прикарпатський етюд» (1978 р.) та мультфільм «Прогрес» (1978 р.). Хочеться виокремити цей мультфільм, так як мальована чи об'ємна мультиплікація на той час для аматорів була надзвичайно трудомістким жанром, проте добре продуманий сценарій зйомок приніс художнику успіх та диплом першого і другого ступенів на республіканських конкурсах [5, с.174].

Як було відзначено у регіональній пресі, у той час на Прикарпатті працювало тридцять самодіяльних студій і сорок п'ять гуртків кіноаматорів, що створювали різножанрові короткометражні документальні стрічки. Їхні кінопроекти демонструвались на всесоюзних і республіканських конкурсах, серед аматорів, що брали активну участь у створенні самодіяльних фільмів були О.Заставний, Л.Дзера, В.Нестерак, Я.Савчин, Б.Старостяк, М.Чубак та М.Жирун [1, с.1].

Найбільшим досягненням в галузі кінематографії Олега Заставного став короткометражний фільм «Таємниця твого обличчя» 1980 р., що удостоївся диплому першого ступеня на республіканському конкурсі любителівських фільмів 1981 р. в м. Чернігові. 8мм фільм на вірші Дмитра Павличка у супроводі соло й акомпанемент архітектора Володимира Кіндратишина став ліричним гімном любові до жінки, любові до Батьківщини, що переплетені в

красивій динамічній композиції стрічки і заставляють до останнього кадру стежити за кінорозповіддю. Тут вдало поєднуються поезія слова, музика голосу, зображальні мотиви та складна техніка комбінованих зйомок.

Становлення Олега Заставного як художника відбулось в Івано-Франківську й було пов'язане з культурно-мистецьким середовищем міста 1980-90 рр. Саме в майстерні митця, в напівпідвальному приміщенні на Валах у 1990-тих роках, як згадує Неоніла Стефурак, збиралася творча інтелігенція міста: «тут поети читали свої вірші, кіноаматори показували фільми, композитори виконували під гітару пісні, а Олег мовчки слухав й усміхався» [7, с.11]. Творча атмосфера диспутів й обговорень спонукали до глибшого переосмислення складного й суперечливого сьогодення. Сюди на чашечку кави біля каміну любили зайти Олесь Царук з дружиною Євою, Віктор Морозов, Іван Малкович, Юрій Андрухович, Ярослав Довган, Іван Вовк [8].

У мистецтво Олег Заставний прийшов у середині 1970-их років, ще навчаючись у Львові почав брати участь у різноманітних виставкових проектах. Як молодий художник за роботу «Діти сонця» (1975) отримав нагороду - поїздку в Москву, де йому пощастило ознайомитись із збіркою шедеврів світового мистецтва Метрополітену, яка на той час експонувалась у столиці. Побачене вразило молодого митця, стало своєрідним викликом і стимулом у творчому зростанні. Даючи рекомендацію у члени Спілки художників, Дарій Грабар відзначав, що Олег «художник тонкий і спостережливий..., твори якого несуть в собі благородні ідеї добра, любові і сприятимуть дальшому розвитку українського монументально-декоративного живопису». Другою рекомендацією у Спілку його підтримав Михайло Фіголь, «діяльний, активний художник, мистецтвознавець, від якого багато тоді залежало» [6].

Виділимо одну з перших формальних робіт автора - декоративну композицію «Електроніка» (бетон, смальта, 1978), що оздоблювала фасад адміністративного будинку заводу «Індуктор» м. Івано-Франківська (виконана у співавторстві з П.Прокоповим; ескіз О.Заставного). Її композиція, побудована на основі формального підходу – засобу, що запропонували європейські художники-авангардисти, мала сучасну стилістичну мову, її ескіз був відзначений на затвердженні проектів у художній раді в Києві. Шкода, що на даний час ця робота руйнується, як і багато монументальних робіт художників кінця ХХ ст.

Діяльність Олега Заставного 1980-1990-х років – це монументальні авторські розписи, такі як: «Лікар Айболить» (темпера, 1984), що знаходиться у дитячій лікарні нашого міста; «Коломийки» (темпера, 1985) ресторану «Плай» міста Яремче (багатофігурна композиція на тему гуцульських коломийок; не збережена); «Старий Галич» (темпера, 1987), що прикрашає вестибюль районної лікарні села Більшівці, Галицького району (великий розпис, виконаний у співавторстві з Я. Соколаном); розпис «Світ поезії» (енкаустика, 1989), що оздоблює вестибюль школи №2 міста Клуша; «Тріада», «Веселкові барви» (енкаустика, 1990) – вестибюль дитячої

стоматологічної поліклініки нашого міста; «Їхав козак на війноньку» (енкаустика, 1991) – їдальня середньої школи № 24 нашого міста; а також участь в обласних та республіканських виставках. Також він автор розписів церков і капличок нашої області.

В монументальному мистецтві Олег Заставний зростає на темах української культури й історії, стилістично тяжіє до декоративного рішення у ліричному переосмисленні та відтворенні навколишнього світу. Коли головною темою твору митця стає певний стан, відчуття, передача атмосфери, живописна мова його полотен стає мрійливо-меланхолійною, вирізняється пластикою форм та згладженістю кольорових і тональних контрастів.

Символічність у відтворенні складних духовних станів відіграє головну роль у декоративних станкових композиціях митця (основні твори: «Обірвана струна», 1980; «Мамо, Ваші діти як птиці...», 1984; «Мій вчитель», 1987; «Єва», 1988; «Наша дума...», 1989; «Чисте джерело», 1991; «Світло Надії», 1991; «На Івана-Купала», 1994; «Місячна ніч», 1997; «Спогад», 2003). Селянська тематика творів, мотиви саду, матері, Богородиці-Покрови, жіночі образи духовної України (стрижневий твір «Наша дума...») у поєднанні із монументальним звучанням образів близькі етичним постулатам школи М.Бойчука. Мелодійне звучання живописних полотен підсилює давня техніка виконання - енкаустика, що диктує певний спосіб нанесення мазків на поверхню полотна. Завдяки енкаустиці, адаптованій до написання станкових полотен (творчий винахід автора), насолоджуємось м'якою теплою кольоровою гамою, що ніжить нас і занурює у глибини філософських роздумів автора.

В останніх творах, де переважає тепла світла кольорова гама, на нашу думку, в повноті розкривається глибока виважена вдумлива і водночас мрійлива натура митця, що змушує його до постійного пошуку та ускладнення мистецьких завдань («Життєдайне джерело», 2009; «Дерево спокуси», 2009; «Сад моєї надії», 2010; «Старвина – вічне джерело», 2010; «Запали свічку», 2010; «Старовина «Берегиня», 2014; «Дорога до дому», 2015; «Сонце в житі», 2016; «Добрий вечір тобі», 2016; «Син незламного народу», 2016; «Цвіте черешня», 2017; «На крилах надії», 2017.).

Важливо, що художник зростаючи й формуючись як особистість і митець у радянській дійсності останньої третини ХХ ст., мав правдиві орієнтири, залишився вірним художнім засадам національної мистецької школи, що стала фундаментом його творчості.

Як зізнається автор: «дивлячись на пройдений шлях, бачу, що мої творчі пошуки все ще тривають » і на цьому шляху художник виділяє певні зупинки, що відкривають нові горизонти творчого самовираження, народжують нові ідеї і спонукають підкорювати нові мистецькі вершини. Український «характер» станкових полотен Олега Заставного, художника монументального малярства – то ще одна грань мистецького обдарування автора, то ще одна можливість зустрічі-спілкування із задушевно-ліричним світом художника.

Література:

1. Галамасюк В. Творці кінолітопису / В. Галамасюк // Прикарпатська правда.- № 194. - 11 жовтня 1980 р.,- С.4
2. Каталог фільмов учасників III тура всесоюзного смотра любительських фільмов.- К, 1977.- 32 с.
3. Полек В. Біографічний словник Прикарпаття / В. Полек // Новий час.-1993.- (Зошит 11).-272 с.
4. Програма обласного огляду-конкурсу аматорських фільмів//Івано-Франківськ, 1973.-12 с.
5. Соломонов М. Аматори і десята муза (нотатки про фільми XIII республіканського конкурсу самодіяльного кіномистецтва) / Михайло Соломонов. // Новини кіноекрану, №5 (190).- 1977.- с.12-13.
6. Спогади О.Заставного, записані автором 06.05.2017; 14.05.2017.
7. Стефурак Н. Із днів прозріння й самоти / Неоніла Стефурак // Галичина. 2003, 4 верес.-С.34.
8. Художники Івано-Франківщини. Альбом / [автор-упор. Б.Губаль]. - К.: Журнал образотворче мистецтво, 2002.-96 с.

Стаття приурочена творчеству О.Заставного (1944), художника-монументаліста, живописця, киноаматора, члена Національного союзу художників України, що працює в Івано-Франківську. У своїх роботах автор прибігає до національних тем, лірико-філософське наповнення сближає його з етичними постулатами школи М.Бойчука. Монументальний характер і техніка виконання – енкаустика, адаптована до станкової живописи, надає роботам особеного наповнення.

Ключевые слова: творчество, , кинематография, живопись, монументальное искусство, енкаустика.

The article explores the works of O.Zastavnyi (born 1944), monumental painter, painter-cinema amator, the member of the National Union of Artists of Ukraine; who currently works in Ivano-Frankivsk.In his works the artist explores national motifs. Its' lyrical and philosophical fullness is close to the ethical postulates of the school of M. Boychuk.Encaustic, the monumental nature of his work and techniques, is adapted to easel painting and gives his works a special feel.

Key words: creativity, cinematography, painting, monumental art, encaustic.